

26. 3. 2020

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Odstoupení od zájezdu z důvodu epidemie?

Epidemie koronavirovu označovaného jako COVID-19, která vypukla v čínském Wuhanu na konci prosince se v posledních týdnech rozšířila mimo území Asie také do Evropy. Nejhuře postiženou oblastí v Evropě představuje sever Itálie, konkrétně regiony Lombradie a Benátska. Jde o území, která mají tradičně vysoký počet turistů (oblast Milána, Janov, Benátek či italských Alp).

Následkem tohoto vývoje dochází k omezování letecké dopravy z postižených oblastí a omezování cestování a turismu obecně. Množství lidí se tak, i díky strachu, zamýšlí nad možností zrušení své cesty právě do Itálie. U již zaplacených zájezdů chtějí své cesty rušit a přitom nejlépe neplatit žádný storno poplatek. Jedním z nástrojů, který za určitých okolností takovou možnost umožňuje, je odstoupení od smlouvy.

Obecně je tato problematika odstoupení od smlouvy u zájezdu upravují § 2533 an., ObčZ. Dle § 2533 odst. 1 ObčZ může „zákazník před zahájením zájezdu od smlouvy odstoupit vždy, avšak pořadatel je tehdy, byl-li zájezd zrušen, anebo porušil-li zákazník svou povinnost.“ Pro případy odstoupení od smlouvy jsou tradičně sjednávány tzv. storno poplatky (odstupné), které musí zákazník uhradit (poskytovatel zájezdu vrací zaplacenou kupní cenu za zájezd). Zákon v § 2533 odst. 2 výslovně stanoví, že „je-li ujednáno *odstupné*, musí být jeho výše přiměřená.“

Mohou však nastat i situace, kdy může zákazník odstoupit od smlouvy, aniž by musel odstoupené platit. Taková situace je upravena v § 2535 ObčZ, kde je stanoveno, že „zákazník má právo odstoupit od smlouvy před zahájením zájezdu **bez placení odstupného**, jestliže v **místě určení cesty nebo pobytu** nebo jeho **bezprostředním okolí** nastaly **nevyhnutelné a mimořádné** okolnosti, které mají **významný dopad** na **poskytování zájezdu** nebo na **přepravu osob** do místa určení cesty nebo pobytu. V takovém případě má zákazník právo na vrácení **veškerých** uhrazených plateb za zájem, avšak **nemá** právo na **náhradu škody**.“

Toto ustanovení, ostatně jako téměř celá novelizovaná úprava zájezdu je přebrána ze směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/2302 ze dne 25. listopadu 2015, o souborných cestovních službách a spojených cestovních službách, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. [2006/2004](#) a směrnice Evropského parlamentu a Rady [2011/83/EU](#) a o zrušení směrnice Rady [90/314/EHS](#) (dále jen jako „Směrnice“).

Možnost nehrazení storno poplatků je upravena v čl. 12 odst. 2 dané směrnice. Tato úprava říká, že „bez ohledu na odstavec 1 má cestující právo **ukončit smlouvu** o souborných službách pro cesty **před zahájením poskytování souborných služeb bez zaplacení storno poplatku**, jestliže v **destinaci** nebo jejím **bezprostředním okolí** nastaly **nevyhnutelné a mimořádné okolnosti**, které mají **výrazný dopad** na **poskytování souborných služeb** nebo na **přepravu osob** do destinace. V případě ukončení smlouvy o souborných službách pro cesty podle tohoto odstavce má cestující nárok

na vrácení veškerých uskutečněných plateb ve prospěch souborných služeb, avšak nemá nárok na dodatečné odškodnění.“

Je vidět, že náš zákonodárce téměř doslovně (s menšími odchylkami v rámci terminologie) přebрал znění unijní směrnice pro úpravu storno poplatků.

Evropský i tuzemský zákonodárce navázali odstoupení od smlouvy o zájezdu, resp. o smlouvě o poskytování souborných služeb pro cesty bez placení odstupného (storno poplatků) na několik podmínek. Zaprvé musí dojít k nevyhnutelné a mimořádné okolnosti. Zadruhé k této okolnosti musí dojít v místě určení cesty nebo pobytu anebo jeho bezprostředním okolí. Zatřetí pak tato okolnost musí mít významný vliv na poskytování zájezdu nebo na přepravu osob.

Nevyhnutelná a mimořádná okolnost

Pokud jde o podmínku nevyhnutelné a mimořádné okolnosti, pak zákon nepodává definici tohoto pojmu. Tu nicméně podává citovaná směrnice. Dle čl. 3 odst. 12 směrnice se nevyhnutelnými a mimořádnými okolnostmi rozumí *„situace, již strana, která se jí dovolává, nemůže ovlivnit a jejímž důsledkům nelze zabránit ani přijetím veškerých přiměřených opatření.“*

Praktickými příklady toho, co by za mimořádnou či nevyhnutelnou okolnost mohlo být požadováno lze nalézt v recitálu č. 31 citované směrnice: *„cestující [...] by měli mít právo na ukončení smlouvy o souborných službách pro cesty bez zaplacení jakéhokoli storno poplatku, nastanou-li **nevyhnutelné a mimořádné** okolnosti mající zásadní vliv na poskytování souborných služeb. Může sem patřit například válečný konflikt, jiné závažné bezpečnostní problémy jako terorismus, **významná rizika pro lidské zdraví**, například výskyt **ohniska závažného onemocnění v cestovní destinaci**.“* De facto totožné důvod uvedl tuzemský zákonodárce při novelizaci ustanovení ObčZ o zájezdu (zákon č. [111/2018](#) Sb.). Jako příklad takové nevyhnutelné a mimořádné okolnosti uvádí následující příklad[1].

Letecký zájezd spojený s prohlídkou muzeí:

- Teroristický útok v destinaci, kam letecký zájezd směřuje, mj. způsobí uzavření letiště a muzeí. Zákazník má právo odstoupit od smlouvy a má právo na vrácení veškerých plateb. Zákazník neplatí odstupné.
- Teroristický útok v destinaci, kam letecký zájezd směřuje, nezpůsobí uzavření letiště ani muzeí. Zákazník má právo odstoupit, ale nemá právo na vrácení ceny zájezdu. Zákazník platí odstupné.

Jako vodítko může posloužit také důvodová zpráva samotné Evropské komise, která návrh nové směrnice vypracovala. Ta říká, že za mimořádné okolnosti lze považovat okolnosti typu válečného konfliktu nebo přírodní katastrofy, a to zejména tehdy *„jsou-li k dispozici **spolehlivé a veřejně dostupné zprávy**, např. **doporučení** vydaná orgány členských států, **zrazující od cest do dané destinace**.“*[2]

Na základě výše uvedeného lze s jistotou říct, že nákaza koronavirem, která se rychle rozšířila z pevninské Číny do více než stovky zemí, představuje okolnost nevyhnutelnou a mimořádnou ve smyslu § 2535 ObčZ i článku 12 směrnice.

Poskytování služeb a bezprostřední okolí

Druhou podmínkou je, že se tato okolnost musí vyskytnout v místě poskytované služby, popř. v jeho blízkém okolí. Zatímco pojem **místo poskytované služby**, je pochopitelný prostým jazykovým výkladem, pojem blízké okolí již tak jednoznačný není. Je blízké okolí několik set metrů? Kilometr? Nebo je to oblast, která velmi reálně ohrožuje osoby využívající služby?

Tento pojem by měl být vykládán zaprvé v souladu s účelem normy a zadruhé s ve vzájemných souvislostech s dalšími požadavky analyzované normy.

Pokud jde o účel normy, pak možnost zákazníka odstoupit od smlouvy bez placení odstupného, lze obecně považovat za ochranu slabší strany (tedy zákazník) při změně okolností, která by mohla mít za následek hmotnou či nehmotnou újmu. Evropský a následně i tuzemský zákonodárce zřejmě normoval, že slabší strana nesmí být „trestána“ za to, že se rozhodne nepodstoupit riziko spojené s mimořádnou okolností, která nastala v místě poskytování služby či jejím bezprostředním okolí.

Při posuzování toho, jestli mimořádná okolnost, která nastala v bezprostředním okolí, bude potřeba vycházet v každém jednotlivém případě zvlášť. Tak například v případě citovaném výše (teroristický útok) bude za bezprostřední okolí zřejmě považováno několik set metrů od dané události. Dále lze uvést například možnost přírodní katastrofy (např. záplav), která může mít své striktní územní omezení a za bezprostřední okolí by zřejmě nemělo být považováno místo, které není přímo danou okolností ohroženo. Jak se ovšem postavit k vysoce nakažlivé nemoci (koronaviru)?

V době globalizace, rychlých dopraveních a přepravních prostředků mám za to, že by se pojem bezprostředního okolí měl vykládat extenzivně. Mělo by jít o jakékoli území kde došlo k výskytu nemoci a toto území přímo i nepřímo sousedí s územím, kde dochází k poskytování služeb. Přičemž důležité by mělo být hledisko bezprostřední způsobilosti přenosu nemoci do místa poskytování služeb (např. krátká dojezdová vzdálenost pro nakažené).

Na základě výše uvedeného se proto domnívám, že nelze odmítnout námitku zákazníka, který nechce riskovat újmu na svých právech chráněných statcích (zdraví, ušlý zisk v důsledku výpadku příjmu kvůli karanténě) pouhým argumentem, že v tom konkrétním místě (hotelu či obci) se nemoc nevyskytuje.

Toto nepřímo potvrzuje také postup zdravotních pojišťoven, které sdělily, že budou zkoumat, zda se jejich klient cestou do rizikové oblasti nevystavil zbytečnému riziku vycestováním do oblasti, kterou ministerstvo zahraničí označilo za rizikovou.^[3] Tedy nejde pouze o určitou destinaci ale o oblast jako takovou.

Okolnost mající podstatný vliv na poskytování zájezdu

Třetí zákonnou podmínkou je to, že mimořádná a nevyhnutelná okolnost má podstatný vliv na poskytování služeb spojených se zájezdem. Půjde tedy o situaci, podstatná náležitosti poskytované služby bude následkem mimořádné okolnosti omezena, popř. úplně vyloučena.

Ještě před uzavřením celých oblastí do karantény, byla místa, kde se služby poskytovaly v podstatě celém svém objemu. Dělo se tak i přesto, že v sousední obci a sousedním regionu, byly zaznamenány jednotky a desítky případů výskytu nakažlivé nemoci.

Nedocházelo tak tedy k úplnému významnému dopadu na poskytování zájezdu. Dle názoru cestovních kanceláří tak do doby uzavření středisek zákazník neměl právo na odstoupení od smlouvy bez zaplacení odstupného. Tento závěr však osobně nesdílím. Je na místě se ptát, nakolik mravní je poskytování zájezdu do místa, kde je výrazným způsobem zvýšeno riziko nákazy a neomezení poskytování takových zájezdů. V tomto bodě lze uvést také nezávazné stanovisko Evropské komise ze dne 5. 3. 2020, které uvádí, za jakých okolností by měl zákazník právo v souladu s čl. 12 odst. 2 Směrnice odstoupit od smlouvy bez placení storno poplatku. Konkrétně uvádí: „musí dojít ke zvážení, zda lze po zákazníkovi žádat, aby cestoval do míst, kde může dojít zvýšení rizika pro jejich zdraví a život.“^[4]

Závěr

Lze tedy shrnout následující. Zákon požaduje několik podmínek, které by měly být splněny pro to, aby zákazník mohl odstoupit od smlouvy bez placení storno poplatků. Naše právní úprava, vycházejíc ze směrnice EP a Rady (EU) č. 2015/2302 stanoví, že je potřeba, aby byla dána mimořádná a nevyhnutelná okolnost v místě poskytované služby či jejím bezprostředním okolí a tato okolnost měla podstatný dopad na poskytování služby.

Je zcela nepochybné, že epidemie nakažlivé nemoci představuje mimořádnou a nevyhnutelnou okolnost. Pojem bezprostřední okolí nemůže být vykládán jednotně, ale vždy v závislosti na druhu nastalých okolnost, přičemž v případě epidemie vysoce nakažlivé nemoci zásadně extenzivně. Jinými slovy řečeno, měl by se vztahovat na celou oblast (region) v okolí zájezdu, ve které je podstatným způsobem zvýšeno rizika nákazy zákazníka, nikoliv se omezovat na pouhý výskyt v místě konkrétního zájezdu.

Pokud jde o podstatný dopad těchto okolností, pak je skutečně otázkou, co za takový dopad považovat lze a jestli je morálně, ale i právně, odůvodnitelné nadále poskytovat službu, jejímž výsledkem může být velmi vysoké riziko nákazy nemocí a následná karanténa. Jestliže by však takové poskytování bylo odůvodnitelné (jakožto svoboda podnikání), pak dle mého názoru nelze po zákazníkovi (spotřebiteli) důvodně a spravedlivě žádat, aby se takového zájezdu účastnil a následně hradil stornopoplatky (odstupné).

JUDr. Josef Moravec,
advokát

[PPS advokáti s.r.o.](#)

Velké náměstí 135/19
500 02 Hradec Králové

Tel.: +420 495 512 831-2
Fax: +420 495 512 838
e-mail: pps@ppsadvokati.cz

[1] Důvodová zpráva k zákonu č. 111/2018, str. 68. K dispozici >>> [zde](#).

[2] Důvodová zpráva ke směrnici EP a Rady (EU) č. 2015/2302. K dispozici >>> [zde](#).

[3] K dispozici >>> [zde](#).

[4] Nezávazné stanovisko Evropské komise ze dne 5. 3 2020. K dispozici >>> [zde](#).

Další články:

- [Nová pravidla pro ground handling v EU a jejich dopady na letecký sektor](#)
- [Právní due diligence nemovitostí: na co se v praxi skutečně zaměřit](#)
- [Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporační autonomie](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 32.: Konkurenční doložka](#)
- [Skryté ujednání v realitní smlouvě - zbytečná hra na schovávanou](#)
- [Odpovědnost člena voleného orgánu dle § 159 OZ a vymezení škody způsobené právnické osobě](#)
- [Vnosy do společného jmění manželů a jejich valorizace v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu](#)
- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)